

Druga dela Naokija Higašide

ZAŠTO SKAČEM

Padnem sedam puta, a ustanem osam

Naoki Higašida

Preveo s engleskog
Marko Mladenović

Laguna

Naslov originala

Naoki Higashida

Fall Down Seven Times, Get Up Eight

Copyright © Naoki Higashida 2013, 2015 and 2017

Translation copyright © KA Yoshida and David Mitchell 2017

Illustrations © Yoco Nagamiya 2017

Cartoon © NHK/Uruma Delvi

Interview in the *Big Issue* © Big Issue Japan,

Issue 260 (April 2015)

Translation Copyright © 2018 za srpsko izdanje LAGUNA

SADRŽAJ

Uvod Dejvida Mičela	7
PRVI DEO: Pogled odavde	25
DRUGI DEO: Vreme i život	47
Abecedni intervju u časopisu <i>Big isju</i> (Prvi deo: A–M)	64
TREĆI DEO: Baloni s tekstem	71
ČETVRTI DEO: Školske godine	91
Putovanje	115
PETI DEO: Unutrašnje vreme	131
ŠESTI DEO: Pažljivo rukovati	147
Abecedni intervju u časopisu <i>Big isju</i> (Drugi deo: N–Z).	171
SEDMI DEO: Daleko	177
OSMI DEO: Kod kuće	197
Pogovor	217

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

PRIMEDBA ZA ENGLESKO IZDANJE

Ovo izdanje knjige *Padnem sedam puta, a ustanem osam* dopunjeno je sa tri poglavlja iz knjige Naokija Higašide *Aru ga mama ni džihejšo desu*, objavljene 2013, i sa nekoliko novih poglavlja napisanih kao odgovori na pitanja prevodilaca između 2014. i 2016. Autor je uz to nekoliko poglavlja i preradio ili proširio, i odobrio je da se izvorni tekst prerasporedi u osam tematskih celina. Pripovetka *Putovanje* napisana je 2015. kako bi bila uključena u ovo izdanje. Iz iste godine potiče i intervju iz japanskog izdanja časopisa *Big isju*.

PRVI DEO

POGLED ODAVDE

1.

MAJČIN DAN 2011.

Ima dece koja ne mogu da kažu „hvala ti za sve, mama“. Možda ima majki koje to rastužuje, i možda ima majki koje obuzima svojevrsna tuga što na Majčin dan nikada nisu dobile buket karanfila. Bojim se da ja tu majčinsku tugu nikada neću istinski doživeti, ali tačno znam kroz šta prolaze ta deca što ne mogu da izraze zahvalnost. Majčin dan bi trebalo da bude ono vreme u godini kada iskazujemo

zahvalnost za sve što naše majke, koje volimo, rade za nas. U mom slučaju, međutim, ja ne mogu da izgovorim čak ni prosto „hvala“. To je strašno i žalosno. Kad bi neka neverbalna osoba poput mene odjednom mogla tečno da govori, siguran sam da bi joj iz usta najpre izašlo: „Mnogo ti hvala za sve, mama.“ Molim vas da ne zaboravite: ima mladih ljudi, nalik meni, koji sanjaju o nekom budućem danu kada će i oni te reči moći da izgovore.

2.

„PADA KIŠA!“

Iznenada je pljusnula kiša. Čim je začula zvuk kiše, mama je viknula: „Pada kiša!“ i otrčala na sprat da pokupi veš s balkona a da nije ni pogledala kroz prozor. Ja sam je samo posmatrao, bez sumnje naizgled pomalo prazan. Sledi hronologija onoga što mi se događalo u glavi dok se taj prizor odvijao:

- 1) Milion zvukova tapkanja.
- 2) Pitam se: Šta bi ta buka mogla da bude?
- 3) Mama uzvikuje: „Pada kiša!“ *Znači da je buka sigurno kiša.*
- 4) Stoga pogledam kroz prozor...
- 5) ...i gledam kišu, opčinjen; ipak, sada dok gledam, ne čujem ništa; to je kao krupan kadar kiše u nemom filmu.
- 6) Tek sada počinjem da primećujem i zvuk kiše.
- 7) Pojam „kiša“ nastojim da povežem s njenim zvukom; tražim zajedničke osobine u svim pljuskovima u svom sećanju i kiše koja sada lije napolju.
- 8) Nakon što nađem zajedničke osobine, odahnem i smirim se.
- 9) Pitam se: *Otkud to da sada pada kiša? Malopre je bilo vedro.*

- 10) Dotada mi majka nije ni pala na pamet. Ona sada silazi u prizemlje i govori: „Baš nas iznenadi onaj pljusak, zar ne?“
- 11) Sećam se kako je mama otrčala na balkon da spase veš.
- 12) *Kako je tako brzo shvatila da pada kiša?*

Kada ne bih mogao da opštim pomoću abecedne tablice, moja pitanja bi ostala bez odgovora a ja bih bio tužan da tužniji ne mogu biti jer razumem tako malo. Ovako sam majku mogao da pitam kako je kišu prepoznala samo po zvuku. Rekla mi je: „E pa, zato što kiša tako zvuči, i kad ona počne da pada, mi unosimo veš. Vremenska prognoza je najavila da će danas možda padati kiša, sećaš se?“ Stvarno sam se setio vremenske prognoze, mada bi mi bilo nemoguće da to uradim svojevljno. Kada sam se setio odgovarajućeg dela prognoze, vratile su mi se prognozerove reči i shvatio sam malčice bolje zašto se kiša pojavila niotkuda, što mi je ublažilo zbunjenost i uznemirenost.

Zagonetka ostaje kako zaključiti da kiša pada isključivo po njenom zvuku. Za mene, zvuk kiše je neodređen. Relativno mi je lako da prepoznajem glasove svoje porodice ili treperenje telefona, lavež pasa ili mjaukanje mačka. Međutim, da bih prepoznao neke druge zvuke treba mi čitava večnost, zvuke kao što je cvrčanje cvrčaka početkom leta. Slutim da sam te zvuke već čuo, ali bez dodatnih nagoveštaja njihovo poreklo ostaje mi nejasno. Čak i kada bih mogao da prepoznam izvor kišnog zvuka, skok s pomisli *Pada kiša!* na unošenje veša praktično ne bi dolazio u obzir. Tako opčinjen, bio bih previše zaokupljen pukim sedenjem.

Kiša je poseban slučaj. Imam izvesne uspomene u kojima je kiša ostavila trajan utisak. Kada vidim kišu, počinju da me proganjaju gorki nemili događaji koje sam naučio da povezujem s njom. Sigurno se kišnih dana događalo i nešto zabavno, ali u sećanju mi se ipak javljaju samo tužne scene. Ako želim da izbegnem da mi navru ružne uspomene, moram da uložim mnogo truda kako bih „kišu iz sećanja“ razlikovao od prave kiše. Da bih to učinio, moj mozak obično daje prvenstvo ustrojavanju mojih sećanja, a tek nakon toga razmišlja o radnjama koje treba da preduzmem u datom trenutku. Svi ti postupci deo su onoga što moram da uzmem u obzir dok nastojim da se ponašam kao neurotipična osoba.

3.

NEMOGUĆE

Kada sam pokušao da zatvorim kišobran koji se sušio, naišao sam na poteškoće. Jedna od dve nitne nije htela da se zatvori. Obično na svoje mesto škljocne za tren oka, pa me je preplavio talas ozlojeđenosti i uspeo sam da doviknem: „Mama, da dođe!“ Zamolio sam je da zatvori kišobran – ali ni majka to nije mogla. Zagledala se u pričvršćivač i rekla: „Aha, sav je zarđao – zato neće da se zatvori.“ Kada ne mogu da uradim nešto što obično mogu – čak i kada su u pitanju sitnice – za mene je to jaka stvar, u nepovoljnom smislu. Zato sam kišobran samo vratio mami – tako sam je zamolio da pokuša ponovo. Ovoga puta ona mi je pokazala koliko je nitnica zarđala i rekla: „Vidiš? Sva je zarđala.“ Trenutno nikako ne možemo da zatvorimo ovaj kišobran.“ Nekada davno, čak i s tako jasnim objašnjenjem, umeo sam potpuno da se izgubim i raspadnem. Dotada, međutim, već sam mogao da prihvatim okolnosti i da odustanem od pokušaja da zatvorim kišobran.

Ništa od navedenog nije zavisilo od većeg stpljenja koje je dovelo do veće snage izdržljivosti. Pre mislim da mi je mozak, nakon što je potpuno shvatio uzrok problema, uspeo sebi da kaže: *U redu je, to se ne može popraviti, možeš da teraš dalje.*

Sve u svemu, mislim da sam oduvek razumeo uzroke prepreka na koje nailazim, ali osećanja su ipak umela da mi budu prilično zapaljiva. Veoma mi pomaže to što mi majka daje kratke, pozitivne i jasne savete i uputstva kad god iskr-sne neko novo pitanje. Ljudima s autizmom možda treba više vremena, ali kako rastemo, ima bezbroj stvari koje možemo da naučimo da radimo, pa čak i ako ne vidite da vaši napori daju ploda, molim vas da ne odustajete. Život je i dalje pred nama. Do nekih uspeha može se doći trudom i znojem, i nikako drugačije. Ne smemo da zaboravimo da zrelo doba traje mnogo duže od detinjstva. Stalno se pod-sećam na to.

4.

KUPANJE HLADNOM VODOM

Jednog zimskog dana majka se iznenadila kada me je zatekla kako drhtim od hladnoće nakon što sam se upravo bio okupao. Rekla mi je: „Treba da se kupiš toplijom vodom, znaš.“ Stvar je u tome što ja vodu baš volim i, kad god uđem u kadu, ne mogu a da ne odvrnem slavinu za hladnu vodu i da pustim vodu da teče. Zapravo i ne primećujem kako mi se telo hladi. Kada je temperatura vode u kadi približna temperaturi vode u zatvorenom bazenu, imam osećaj kao da mi je telo stopljeno sa samom vodom. Osećam se kao riba ili kakvo morsko stvorenje koje eonima živi u vodi.

Razume se, koliko god to želeo, u kadi ne mogu da ostanem zauvek. Kada izađem iz vode, uvek me obuzme osećaj žaljenja, ali kako mi je kupanje uvek na dnevnom rasporedu, nikada se zbog toga previše ne uznemirim. Nisam čak ni svestan kako me studena voda hladi dok mi neko ne kaže: „Opa, telo ti je baš hladno!“ ili „Vidi, sav drhtiš!“ Koliko god mi se često ukazivalo na to, kao da naposljetku ipak završim s kadom punom hladne vode. Ako mi se to iznova i iznova bude govorilo, nadam se da ću postepeno usvojiti da hladne kupke nisu baš sjajne za moje telo.

Pod uslovom da mi nisu ugroženi život i zdravlje, i da ljudima preterano ne dosađujem, mislim da u korist pristupa *postepenog usvajanja* štošta može da se kaže. Svaki dan je toliko pun izazova i poteškoća da bi mi život bio nepodnošljiv kada bih bio napetiji u pogledu ispravljanja ponašanja koja vuku koren iz autizma. Dok sam rastao, moja majka nije mogla da nadzire moj svaki bogovetni pokret – i ona je morala da usvoji pristup „nemešanja“. Taj pristup možda ne odgovara svakom slučaju autizma, ali nama je zasada služio prilično dobro.

5.

BORE

Pre neki dan sledio sam se kada sam se letimice pogledao u ogledalo. U odrazu je bilo lice koje nije moje. I dalje sam zurio, misleći se: Šta, pobogu, to nepoznato lice traži u ogledalu? Zatim sam začuo majku kako se smeje. „Ličiš na dedu“, rekla mi je, „s tim borama na čelu.“ Iznenadio sam se – i ne primetivši, potpuno sam izgužvao čelo i, kao što mama reče, sada su na njemu bile tri vodoravne brazde. Upravo zahvaljujući tim trima crtama nisam uspeo da se prepoznam u ogledalu. Znam da mi razlikovanje jednog lica od drugog ne ide baš najbolje od ruke, ali nikada ne bih poverovao da sopstveno lice neću prepoznati samo zbog naboranog čela. Tada sam zaista shvatio: između pukog viđenja nečega i spoznaje šta je posredi postoji ogromna razlika.

6.

GOTIVNA ODEĆA

Kada govore o odeći ili modi, primetio sam da ljudi često kažu „gotivno“ ili „kul“. Čitav taj koncept „gotivnog“, međutim, za mene nema nikakvog smisla. Kada zakopčam svu dugmad na košulji, dobijem savet: „Najbolje je da to na vrhu ostaviš otkopčano.“ Ili kada zakopčam jaknu do samog grla, kažu mi: „Trebalo da je ostaviš otkopčano, znaš.“ Tako je, po svojoj prilici, gotivnije, ali, u mojoj glavi, dugmad i rajsferšlusi služe da bi se zakopčavali, te mi je čudno da to ne uradim. Što se tiče same odeće, dok god mi odgovara i dok god je udobna, meni je to dovoljno – stvarno me ne zanima kakav utisak moja odeća ostavlja na druge. Katkada se divim sportistima ili poznatim ličnostima ili zvezdama, ali njihovu odeću ili stil uvek gledam bez iole zavisti. Valjda me moda jednostavno ostavlja ravnodušnim.

Kao odrastao čovek, znam da nije dobro nositi prljavu ili neprikladnu odeću, i da je odabir odeće postao bremena oblast – ali ja naprosto nisam navikao da razmišljam o svojoj garderobi i pojavi. Kada se pogledam u ogledalo, nikada ne znam šta bi tačno trebalo da proverim. Čak i ako nešto izaberem, već mi je teško da se usredsredim na to. Ne zapadaju mi za oko strane mog izgleda koje treba popraviti,

i ne mogu baš najbolje da razaberem kako nešto izgleda pre podešavanja a kako posle.

Skrpio sam nekoliko ličnih obreda za „izlaženje“: presvući se u garderobu za napolje, staviti šešir, obrisati naočare pa staviti i njih, proveriti kaiš, upasati košulju i tako dalje. Kad god od nekoga dobijem modni ili stilski savet, dajem sve od sebe da ga prihvatim. Ali uvek pomislim koliko je iscrpljujući život onih koji su svesni mode, sa svim onim *ovo sme a ovo ne sme*.

7.

FLASTERI

Kad god se posečem ili oderem, bez odlaganja želim da stavim flaster. Ponekad ga stavim ne zato što me stvarno boli, već zato što sebi hoću da potvrdim gde se „povreda“ dogodila. Osim toga, smiruje me spoznaja da će flaster drugim ljudima skrenuti pažnju na posekotinu, oderotinu, ogrebotinu ili šta god već. Kada na koži imam nešto što obično nije tu – u ovom slučaju flaster – to mi je čudno, pa ga najčešće skinem prilično brzo. Ali kada primetim da mi je koža malo oštećena, ili kada mi smeta, katkada stavim još jedan flaster tako da bi i drugi to zapazili. Kad god mi ispod nosa izađe bubuljica, ja i na nju stavim flaster, zbog čega moja porodica uvek prasne u smeh. Ja i ne primetim da je to smešno dok ne vidim svoje kako se smeju, ali ubrzo potpuno zaboravim na to, tako da, kada mi sledeći put bubuljica izbije na istom mestu, uradim potpuno isto...

8.

SLAGALICE

Otkako sam napustio školu, uživam u slaganju digitalnih slagalica na računaru. Slutim da ima mnogo dece sa autizmom koja obožavaju slagalice. Kada ja rešavam slagalice, više pažnje obraćam na delove nego na sliku. Svi delovi su naizgled slični, ali zapravo, ako ih pomno proučite, videćete da je svaki nezatno drugačijeg obrisa.

Ja ne počinjem da slažem od spoljašnjih ivica. Najzabavnije mi je da uklopim dva dela, pa bi mi žurba da slagalicu što pre složim potpuno obesmyslila čitavu stvar. Kada je složim do kraja, to mi ne donosi mnogo zadovoljstva jer to znači da je uklapanje – najbolji deo – gotovo. Kada završim, volim da je preokrenem tako da joj vidim poleđinu. Volim da proučavam kako se svi delovi uklapaju i otpozadi, bez slike.

Zatim, nakon što sam se kratko divio tim lepim krivim linijama, slagalicu rastavim tako da bude spremna za sledeći put. Slagalice su prosta zadovoljstva.

9.

„LIZ-LIZ“

Kada sam bio baš mali, nisam mogao da jedem tvrde bombone onako kako treba. Čim bih jednu ubacio u usta, samo bih je smrvio na mnoštvo tvrdih komadića. Znao sam šta znači „mljackanje“, ali nisam shvatao zamisao da bomboni dozvoliš da ti se polako istopi u uglu usta. Sećam se kako sam jeo te slatkiše i razmišljao: Čoveče, ovo je baš tvrdo. Moja porodica je sigurno razbijala glavu u pokušajima da prokljuvi neki način kojim će me navesti da bombone sisam umesto da ih mrvim.

Onda, jednog dana, dok sam, po svom običaju, pretvarao jednu tvrdu bombonu u sitan šljunak, mama mi je rekla: „Ne, Naoki, to nije mljac-mljac – to je liz-liz.“ Tada, istini za volju, na mamina uputstva obično nisam obraćao previše pažnje. Ali ovoga puta njeno „liz-liz“ bilo je toliko smešno da je zaista naišlo na odjek kod mene. Samo sam blenuo u nju u iščekivanju da to ponovi – ali onda se, iz ugla njenih usana, pojavila nesmrvljena tvrda bombona. Mama je ponovila „liz-liz“ i pokazala mi bombonu koja joj je bila u ustima.

Tako sam shvatio smisao i zadovoljstvo puštanja da ti se bombona polako istopi u ustima.

10.

PORCIJE

Ranije nisam bio sposoban da tanjir hrane podelim na porcije. Čak i kada bi mi direktno tražili: „Podeli ovo nadvoje, hoćeš?“, ja koncept ne bih mogao da razumem. Izvestan metod postao mi je dostupan tek kada sam shvatio da se nešto može podeliti nadvoje tako što se jednake količine hrane iz većeg tanjira malo-pomalo i naizmenično prebace u dva manja tanjira. Dok nisam usavršio metod – *malo za tebe, malo za mene, još malo za tebe, još malo za mene*, i tako dalje – trebalo mi je mnogo strpljenja. Ali na kraju sam uspeo. Poslednji korak je bio da naučim da se zadovoljim kada je veličina podeljenih porcija naizgled *približno* jednaka. Sad kada sam dotle stigao, mogu da poslužujem hranu čak i kada je prisutno više od dvoje ljudi. Neurotipični ljudi bi mahom, pretpostaljam, sve to shvatili naprosto slušajući objašnjenje ili posmatrajući nekoga kako deli hranu na porcije. U mom slučaju, međutim, čak i kada u glavi imam sliku obavljenog zadatka, ostaje mi nejasan redosled koraka koje moram da preduzmem kako bih tu sliku pretvorio u stvarnost. Mogu da gledam nekoga kako radi nešto što ja treba da uradim, ali moj mozak neće sasvim shvatiti da sam slobodan da se povedem njegovim primerom. Da bismo mi, ljudi s

autizmom, došli do teško ostvarenog uspeha, potrebni su nam vežba, smernice na licu mesta, sitni koraci i trenuci u kojima nam se pali sijalica.

11.

TRAMBOLINE I PERNATE LOPTICE

Često skačem gore-dole, ali to ne mora da znači da sam veliki obožavatelj skakanja po trambolinama. U mojoj školi za decu s posebnim potrebama postojala je jedna trambolina, pa sam išao na nju s vremena na vreme, ali mislim da to nema veze s mojom navikom da skačem gore-dole po tlu, niti sa bilo čim drugim. Naravno, svako dete koje voli tramboline treba slobodno da skače – ja samo kažem da ukorenjena predstava da *tramboline i autizam idu ruku podruku* može da bude daleko od istine.

U sportu uopšte prilično sam neupotrebljiv, iako mi „sportske delatnosti“ spadaju u omiljenu rasonodu. Igrati bejzbol kako treba, na primer, za mene je van domašaja, ali i dalje istinski uživam u bacanju i hvatanju lopte za bejzbol. Slično je i s badmintonom. Ne mogu da kažem da mi ide od ruke, ali oduševim se sobom čak i kada pernatu lopticu udarim samo jednom.

Nekada mi je izrazito smetalo što ne znam koliko će se badminton dugo igrati, pa bismo unapred odlučili ili koliko ćemo partija odigrati ili kada ćemo prestati da igramo. Čak i kada bismo bili usred razmene udaraca i kada igranje

badmintona ide dobro, moja potreba da prekinem u dogovoreno vreme potisnula bi ono što želim ili ne želim. Ali onda, jednog dana, možda zato što odavno nisam igrao, zaboravio sam da odredim vreme za kraj ili da ograničim broj razmenjenih udaraca. Nakon dužeg vremena, moj saigrač je primetio: „Ej, danas se ne bakćeš određivanjem vremena za prekid, zar ne?“ Tada sam prvi put pomislio na to – i iznenadio se isto koliko i on. Ishod je bio da smo tog dana badminton prestali da igramo tek kada se loptica raspala na komadiće. Zahvaljujući toj igri, stekao sam više slobode.

12.

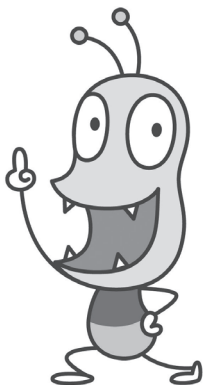
BUBA DUPEGRIZAC: O-ŠIRI-KAĐIRI MUŠI

Pre mnogo godina neviđeno popularna bila je pesma *O-Širi-Kadžiri Muši*. Sećam se da sam se zapanjio kad sam je prvi put čuo jer sam pomislio da zaista postoje takve bube, koje idu unaokolo i grizu nas za dupe. Verovatno je bilo i druge dece koja su delila takvo mišljenje. Pretpostavljam da je većini ljudi kod bube bio smešan njen šaljivi lik, ali mene je zagolicao spoj reči „buba“ i „dupegrizac“. Kako god gledao na njega, raspored reči činio mi se svežim i neočekivanim, i svaki put kada bih čuo *O-Širi-Kadžiri Muši*, neobuzdano sam se smejavao jer je tako smešna, ujedno se pitajući kako je takva fraza mogla da se sklopi. Kada su ljudi oko mene ukapirali da mi se pesma toliko dopada, crtali su mi slike Bube Dupegrisca i kupovali mi meke igračke s njenim likom. Međutim, svi su smatrali da je čudno što za njih ne ispoljavam previše interesovanja. Tada je ljudima bilo teže da me razumeju jer sam bio manje kadar da saopštim zašto me tačno izvesne stvari opčinjavaju.

Budući da mi se glava isprazni kad god pokušavam da govorim, retko mi polazi za rukom da izgovorim pravu reč za odgovarajuće okolnosti. S vremena na vreme, međutim,

dok se upinjem da se izrazim, iz usta mi izađe zvuk nalik „a-a-a...“. Kada proizvedem to „a-a-a“, moja porodica sada zna šta se zbiva. U takvim trenucima vežbam da izgovaram reči koje želim da izrazim. Majka mi kaže da i bebe prolaze kroz sličnu fazu pre nego što nauče da govore. Kad sam bio mali, nisam mogao ni da pokažem kako želim da govorim, tako da se na to „a-a-a“ može gledati kao na veliki pomak.

Začudo, sad kada porazmislim o tome, kada proizvodim to „a-a-a“, radim to mahinalno, gotovo i ne primećujući. To se razlikuje od trenutaka kada kao papagaj ponavljam reči ili delove rečenica koje sam upravo čuo, i od onoga kada se služim uobičajenim ustaljenim frazama. Možda to nije previše daleko od toga kako vi neurotipični ljudi doživljavate tok prirodnog razgovora?

DRUGI DEO

VREME I ŽIVOT

